

Прегледни рад
УДК: 94:327(497.113:439)"1918/1941"
94(497.113)"1918/1941"
DOI: 10.5937/zrffp54-50542

БАРЏА ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА – ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Предраг М. ВАЈАГИЋ¹
Министарство просвете Републике Србије
Школска управа Нови Сад
Нови Сад (Србија)

¹ pedja1975@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-8107-548X>

Примљен: 18. 4. 2024.
Прихваћен: 2. 12. 2024.

БАРАЊА ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА – ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Кључне речи:

Барања;
Батина;
Дарда;
избори;
Бановина
Хрватска.

Сажетак. Завршетком Првог светског рата територија бивше угарске жупаније Барање нашла се под контролом српске војске. На Версајској мировној конференцији територија Барање била је један од предмета спора око разграничења Краљевине СХС са Мађарском. И поред свих настојања и акција да Барања припадне Краљевини СХС, силе Антанте су одлучиле да њен већи део припадне Мађарској. У састав Краљевине СХС ушао је мали део јужне Барање без већих градова. У новој држави Барања се као гранична област нашла на периферији, административно подељена између два среза – Батина и Дарда. Једна од последица оваквог разграничења био је одлазак највећег броја Срба из дела Барање који је припао Мађарској. У раду намеравамо да прикажемо хронолошки ток разграничења у Барањи и његове последице на даљи развој ове области. Такође, приказаћемо демографска кретања, као и политичке прилике анализом изборних резултата између два светска рата.

Ослобођењем Србије јесени 1918. године завршена је победоносна офанзива коју је српска војска започела пробојем Солунског фронта. Наређењем Врховне команде од 5. новембра 1918. године, српска војска започела је са пребацивањем својих јединица на територију Аустроугарске монархије коју је захватио процес распадања. Јединице Прве српске армије напредовале су преко река Дунава и Саве и до средине новембра 1918. године успоставиле су границу која се пружала линијом Оршава – Мехадија – Карансебеш – Нови Арад. Од Новог Арада линија је ишла током реке Мориш до Сегедина, а затим даље на запад до Баје. Граница се настављала током реке Дунав до Мохача, па затим на запад преко Печуја и Сигета ка току Драве код Барча. Српска војска је, успешним напредовањем, исцртала границе преко којих њене јединице више нису вршиле покрете, а даљи задаци су се односили на њихово чување, односно одржавање реда и мира на ослобођеним територијама (Вајагић, 2018, стр. 571). У оквиру ових територија нашла се и Барања, која је као географска целина била омеђена токовима река Дунав и Драва, као и планином Мечек, која се пружа дужином од 45 км у правцу од запада ка истоку (Хорват, 2013, стр. 13).

На Великој народној скупштини Срба, Буњеваца и осталих Словена у Банату, Бачкој и Барањи, одржаној 25. новембра 1918. године у Новом Саду, учествовали су и представници Барање. Једногласном одлуком Велике народне скупштине Банат, Бачка и Барања су се присајединили Краљевини Србији (Његован, 1993, стр. 105–108).

Народна управа за Банат, Бачку и Барању, као извршни орган Велике народне скупштине, 4. децембра 1918. године, за великог жупана Барање именовала је др Стипана Тунића Војнића.² Он је убрзо поднео оставку тако да је за „нарочитог опуномоћеника Народне управе за Барању и запоседнуте крајеве Толне, Шомођа и за град Печуј” био именован др Владислав

² Др Стипан Тунић Војнић (1883–1928) био је адвокат и политичар. Уз то, обављао је функцију представника суботичких Буњеваца на Великој народној скупштини, као и посланика у Привременом народном представништву и Уставотворној скупштини. Био је један од истакнутих чланова Буњевачко-шокачке странке.

Пандуровић.³ Дужност великог жупана преузео је 27. јануара 1919. године, чиме је формално укинута војна, а започела цивилна власт у Барањи (Његован, 1995, стр. 73). За поджупана именован је др Светислав Рајић.⁴

Нови велики жупан је по преузимању дужности именовано начелнике срезова, а затим је извршио постављења на све важније позиције у дирекцијама, школама и болницама. Највеће проблеме новој администрацији у Барањи правила је мађарска пропаганда која се вршила преко штампе. Такође, отпор је био пружан преко штрајкова, од којих је највећи организован крајем фебруара 1919. године. Врло брзо, 11. марта 1919. године, укинута је Народна управа за Банат, Бачку и Барању, а њене надлежности преузело је Министарство унутрашњих послова. При сваком министарству били су постављени начелници одсека за Банат, Бачку и Барању. Избијање бољшевичке револуције у Мађарској, марта 1919. године, довело је до тога да су Мађари и Немци затражили заштиту од органа власти које је поставила Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Страх од револуције за последицу је имао смиривање међунационалних тензија у Барањи (Хорват, 2013, стр. 135–141). Период управљања Барањом великог жупана др Владислава Пандуровића обележила је велика корупционашка афера, која је у штампи била названа „Барањска афера”. Афера је проузроковала смену др Владислава Пандуровића, јануара 1920. године, а на његово место је постављен др Светислав Рајић, дотадашњи поджупан. Његов мандат на месту великог жупана протекао је у атмосфери ишчекивања повлачења администрације и војске Краљевине СХС са дела територије Барање која је припала Мађарској (Хорват, 2013, стр. 166–167).

Питање разграничења Краљевине СХС и Мађарске решавала је Конференција мира у Паризу. Територија Барање била је једна од спорних тачака између две државе. На почетку преговора делегација Краљевине СХС захтевала је да јој припадне цела Барања, а од марта 1919. године тај захтев је смањен тако да се граница пружала северно од Мохача. У једном тренутку се потпуно одустало од територије Барање када је преовладао став да се граница успостави дуж тока реке Драве. Избијање бољшевичке револуције

³ Др Владислав Пандуровић (1876–1944) био је адвокат и велики жупан. Рођен је у барањском месту Шиклош. За време Првог светског рата, као аустроугарски официр, обављао је дужност цензора. Након пропасти Аустроугарске монархије сачувао је део ратне архиве у којој су била писма српских војника. Обављао је дужност великог жупана Барање, а од 1922. године живео је у Брчком, где се бавио адвокатуром. Објавио је 1924. године *Српска писма из светској рата 1914–1918*.

⁴ Др Светислав Рајић (1886–1941) био је правник, велики жупан, бан. Након студија права службовао је као чиновник хрватског одељења у Министарству домобранства. Завршетком Првог светског рата ставио се на располагање Народној управи за Банат, Бачку и Барању, која га је распоредила на дужност поджупана у Печују. Обављао је дужности великог жупана Торонталско-тамишке жупаније и Београдске области, као и бана Дунавске бановине.

у Мађарској и активност неколико чланова делегације Краљевине СХС у Паризу имало је за последицу да се ипак не одустане у потпуности од Барање. Један од разлога за промену у ставу били су и зборови становништва по барањским насељима у којима се захтевао останак у саставу Краљевине СХС. Утицај на рад делегације имао је прота Стеван Михалцић из барањског села Брањине.⁵ Као члан етнографско-географске секције, сарађивао је са Јованом Цвијићем, а у неколико наврата се сусрео и са Михајлом Пупином. Михајло Пупин је захваљујући томе америчкој делегацији у Паризу предложио да гранична линија у Барањи иде правцем железничке пруге Батосек–Печуј–Барч. Сва настојања делегације Краљевине СХС да јој територија Барање припадне у целости нису дала резултата (Marković, 2010, стр. 31–35). Тријанонски мировни уговор које су државе Антанте потписале са Мађарском 4. јуна 1920. године одредио је границе у Барањи. Краљевини СХС припале су територије јужно од линије: „Северозападно од Брањавара, северно од Торјанца и Бенге, тачка на Дунаву отприлике 8 км северно до коте 169 (Кишкесег), западно од Фехерцаглака, тако да на југословенској страни остаје железничка пруга Брањавар–Фехерцаглак”. Тиме је мањи део Барање, површине 1.214 км², припао Краљевини СХС, док је већи део, површине 4.541 км², остао у саставу Мађарске (Mitrović, 1975, стр. 244–245; Hrabak, 1992, стр. 51–60; Хорват, 2013, стр. 63–118).

У атмосфери која је настала након одлука Тријанонског мировног уговора 28. новембра 1920. године организовали су се избори за Уставотворну скупштину Краљевине СХС. Територија Барање налазила се у оквиру изборног округа Сомбор–Барања, а право гласа нису имали Мађари, Немци, Јевреји и Румуни. Као чланови Радикалне странке у предизборној кампањи истицали су се свештеници Стеван Михалцић и Милутин Петровић⁶, док је међу присталицама Демократске странке предњачио Милан Кашанин.⁷ Предизборна кампања водила се на страначким митинзима и скуповима, као и преко страница штампе. У штампи која је била наклоњена демократама свештеник Милутин Петровић описиван је као „лажа и пијаница, ситна душа”, док се за проту Стевана Михалцића писало како је био предмет подсмеха

⁵ Стеван Михалцић (1861–1941) био је православни свештеник, рођен у свештеничкој породици, из околине Пеште. Након завршене Карловачке богословије добио је парохију у барањском селу Бремену, одакле је прешао у Брањину. Био је члан Црквено-народног сабора, делегат Велике народне скупштине у Новом Саду, посланик у Народној скупштини Краљевине СХС, већник Бановинског већа Дунавске бановине и сенатор Краљевине Југославије.

⁶ Милутин Петровић био је православни свештеник у селу Јагодњак.

⁷ Милан Кашанин (1895–1981) био је историчар уметности, ликовни критичар и књижевник. Рођен је у Белом Манастиру, а поред тога што је био кустос Музеја савремене уметности, обављао је функцију директора Музеја кнеза Павла и Галерије фресака у Београду.

међу члановима делегације Краљевине СХС у Паризу. Такође, радикали су се оптуживали како су уз помоћ жандарма терали народ да се учлањује у Радикалну странку. Са друге стране, штампа наклоњена радикалима оптуживала је демократе да су водили политику која је била против интереса српског народа. Политички сукоби вођени су често на граници физичких обрачуна (Хорват, 2013, стр. 180–182). У изборном округу Сомбор–Барања убедљиву победу однела је Радикална странка. Таква слика била је и на територији Барање, где је за Радикалну странку гласало 1.512 бирача, док је Демократска странка добила 504 гласа, Буњевачко-шокачка странка 166 гласова, а Социјалдемократска странка само 31 глас (*Барањски гласник*, 1920, 5. децембар, стр. 1). Међу народне посланике Уставотворне скупштине са територије Барање изабран је прота Стеван Михалцић са изборне листе Радикалне странке, док је већина изабраних посланика у округу Сомбор–Барања била из Београда. Ова пракса, установљена на првим изборима, биће практикована и на свим изборима који су уследили, тако да је Барања била без свог политичког представника.⁸

Пред посланике Уставотворне скупштине, између осталог, на ратификацију је требало да буде поднет и Тријанонски мировни уговор. У уводнику *Барањског гласника* новоизабраним посланицима била је послата порука народа Барање. Истицало се да, колико год је била горка истина и груба стварност, која је највећи део Барање оставила у границама Мађарске, народ није клонуо. Постојала је вера и нада да ће се успети у остварењу права на самоопредељење народа. Посланицима је указивано на то да ће се приликом ратификације последњи пут расправљати о судбини Барање и нашег народа који је ту живео, а уједно ће то бити и први пут да ће Народна скупштина расправљати о том питању. Због тога су посланицима биле упућене следеће речи: „[...] и нека не гласају за ратификацију дотле, до не буду били уверени, да је наше барањско питање на правом и добром путу [...]” (*Барањски гласник*, 1920, 12. децембар, стр. 1). Овакви и многи слични апели, као и многобројни митинзи, нису успели да пониште или одложе примену одредби Тријанонског мира. Августа 1921. године, након што се повукла администрација Краљевине СХС, њена војска је предала територију северне Барање мађарској влади и војсци. Повлачење администрације

⁸ За народне посланике Уставотворене скупштине из изборног округа Сомбор–Барања изабрани су: Јаша Томић из Новог Сада, прота Стеван Михалцић из Брањине, Сима Шевић инжењер из Новог Сада (Радикална странка), Војин Бркић, инспектор у Министарству социјалне политике из Београда, др Милан Секулић, адвокат из Новог Сада, Недељко Дивац, професор из Београда (Социјалдемократска странка), Иван Еветовић, римокатолички свештеник из Бача (Буњевачко-шокачка странка), Павле Маринковић, министар на располагању из Београда (Демократска странка), и Павле Терзин, управник школе из Сомбора (Земљорадничка странка) (*Стайистички преглед избора народних посланика за Уставотворну скупштину, извршених на дан 28. новембра 1920. год.*, 1921, стр. I–XXX).

и војске поклопило се са смрћу и сахраном краља Петра I Карађорђевића, због чега је овај догађај накнадно добио пажњу на страницама штампе. Београдска *Правда* је на својој насловној страни 26. августа 1921. године донела текст „Злочини у Барањи”. У уводнику текста се каже како „[...] из Барање стижу сваким даном све грозније вести. Татари⁹ не знају у наступу ништа друго до практицирати свој стари занат убијање [...]”. Даље се наводи како је евакуација недодељеног дела Барање започела 19. августа, када су евакуисане прве две зоне до демаркационе линије. Инцидент је забележен приликом евакуације села Лотара, где су Мађари започели са терором над Шокцима. Народ који је кренуо да бежи био је затворен, а запаљено је и неколико кућа. У село је била послата жандармерија која је зауставила даљу ескалацију насиља. Међутим, у тим дешавањима дошло је до убиства једног Шокца из Лотара, због чега је завладала паника међу српским и шокачким становништвом. Све оне који су кренули у избеглиштво, власти Краљевине СХС организовано су прихватале у Белом Манастиру, а акцијом помоћи и прихвата руководио је поджупан бивше Печујске области Васа Долинка (*Правда*, 1921, 26. август, стр. 1). Извештавање *Правде* о догађајима у Барањи настављено је и сутрадан текстом „Маџари нападају”, у коме је описан сукоб војске Краљевине СХС и једног одреда мађарске војске код Баје. Окршај је, према новинском извештају, трајао неколико минута и у њему је погинуо један мађарски војник. У насељима која су преузели под своју контролу, мађарски војници су скидали слике краљева Петра I и Александра I Карађорђевића, а затим су их бајонетима пред грађанством секли и бушили. Одред жандармерије Краљевине СХС је, приликом повлачења, у селу Велики Будимир од линча мађарске војске спасио сеоског кнеза Кузмана Радивојевића. О свим овим дешавањима Министарство унутрашњих послова је извештавало Министарство спољних послова, али је дипломатска реакција изостала. Због тога је на страницама *Правде* исказан страх да ће Поповић, помоћник министра спољних послова, „заспати над извештајима, па да се пробуди тек догодине у ово доба” (*Правда*, 1921, 27. август, стр. 1).

На територију Краљевине СХС избегло је око 2.500 Срба, из делова Барање, Сегединског и Бајског троугла, који су припали Мађарској у току и непосредно после повлачења војске и администрације Краљевине СХС из тих области (Маловић, 2001, стр. 215; 2010, стр. 116). Одредбама Тријанонског мировног уговора била је предвиђена могућност да мањинско становништво оптира за држављанство оне државе сукцесора Аустроугарске монархије, коју већински настањује оно становништво коме мањине припадају. На простору Мађарске у том тренутку према попису становништва из 1920. године живело је 18.813 Срба православне вере. За време трајања оптирања од 1921. до 1931. године из Мађарске се у Краљевину СХС/Југославију

⁹ Подругљив назив за Мађаре.

преселило око 12.000 оптаната, а заједно са избеглима 1921. године укупан број пресељених Срба из Мађарске износи око 14.500. Срби оптанти из Мађарске углавном су се населили у Војводину, а мањи део, са неуспешним исходом, у Македонију, у селу Нова Батања код Штипа (Вајагић, 2017, стр. 94–95). Са друге стране, део мађарског становништва се одмах повукао са територије коју је контролисала Краљевина СХС. Углавном су то били представници интелигенције, као и део чиновничког апарата, а њихов број до краја 1921. године је износио око 39.000 (Mesaroš, 1981, стр. 87–88). На остатак се одлучило претежно сеоско становништво, као и радници који су радили у градовима. Њихов политички и социјални положај није био решен, а, због оптирања, остали су без бирачког права на изборима за Уставотворну скупштину 1920. године. Власт Краљевине СХС није била задовољна резултатима оптирања, јер се веома мало Мађара, око 2.000, пријавило за опцију мађарског држављанства. Овако слаб одзив правдао се ставом званичне Мађарске да не напуштају станишта у Краљевини СХС уз парољу *Ne hagyd a régít*¹⁰ (Маловић, 2007, стр. 371–375).

Пошто је Краљевини СХС припао мањи део Барање, тзв. „Барањски троугао”, поставило се питање административног статуса ове територије. Влада у Београду донела је одлуку да, због величине, јужни део Барање не може функционисати као посебна жупанија. Из тог разлога је августа 1921. године донета одлука да се јужна Барања подели на два среза, чији су административни центри били Батина и Дарда. Од укупног броја насеља у Барањи, Краљевини СХС припала су 34 насеља, од чега је 25 некада припадало округу Барањавар, 6 округу Мохач и 3 округу Шиколош (Horvat, 2014, стр. 235).

У састав среза Батина ушло је следећих 12 насеља: Батина (Kiskőszeg), Држ (Darázs), Дубошевица (Dályok), Гајић (Hercegmárok), Топоље (Izsép), Подоље (Nagybodolya), Брањина (Kisfalod, Kisfalud, Baranyakisfalud), Поповац (Baranyabán), Котлина (Sepse), Суза (Csúza), Змајевац (Vörösmart) и Брањин Врх (Baranyavár), са државним добром Беље у Кнежеву (Főherceglak), које је ушло у састав општине Брањин Врх. Срезу Дарда припала су 22 насеља, и то: Дарда (Dárda), Чеминац (Laskafalu), Козарац (Keskend), Тврђавица (Kisdárda), Бели Манастир (Pélmonostor), Кнежеви Виногради (Hercegszőlős), Градовац (Albertfalud), Каменац (Kő), Јагодњак (Kácsfalud), Болман (Bolmány), Биље (Bellye), Копачево (Kopács), Варадрац (Várdaróc), Подравље (Jenőfalva), Каранац (Karancs), Луг (Laskó), Петловац (Baranyaszentistván), Нови Бездан (Újbezdán), Торјанци (Torjancz), Барањско Петрово Село (Petárda), Луч (Lócs) и Шумарина (Benge) (Михалцић, 1937, стр. 420–421). Одлуком Министарства унутрашњих послова, маја 1922. године, приступило се промени назива насеља у Банату, Бачкој и Барањи. Стара мађарска имена насеља требало је

¹⁰ Не пуштај давнину.

да буду замењена у духу нове државе словенским именима. Главни критеријуми приликом давања нових имена били су: 1) усвајање предлога српског, буњевачког и шокачког становништва; 2) превођење мађарских имена на српски језик; 3) увођење потпуно нових имена; 4) задржавање старих имена, ако је било доказано да су словенског порекла (Horvat, 2014, стр. 240).

Одредбама Видовданског устава из 1921. године, у рукама краља је била концентрисана управна, законодавна и судска власт. Управну власт вршио је краљ преко владе састављене од њему одговорних министара, законодавну власт вршили су краљ и Народна скупштина, при чему је краљ имао право да је распусти, док су судску власт у име краља вршили судови. За време периода парламентаризма у периоду од 1919. до 1929. године, двор је непрестано тежио да наметне своју вољу у вођењу државе вршећи прегруписавање политичких снага, стварајући коалиције и концентрације које су се брзо и лако распадале да би се стварале нове. Једна од последица таквог стања било је неуспешно усвајање Закона о подели земље, који је требало усвојити у року од шест месеци након усвајања Устава. Пошто Закон о подели земље није могао да добије неопходну скупштинску већину, влада је априла 1922. године усвојила Уредбу о подели земље на 33 области и Управу вароши Београд. Према тој подели, Барања се нашла у оквиру Бачке области чији је административни центар био Нови Сад (*Службене новине Краљевине Срба, Хрватиа и Словенаца*, 1922, 28. април, стр. 1–2). Критике које су упућиване административној подели на области полазиле су од тога како оне нису имале капацитет да у дело спроведу одлуке извршних власти. Такође, области нису могле да испуне саобраћајне, економске и социјалне потребе становништва, најчешће из разлога немогућности успостављања веза административних центара области са територијама које су им припале. Такав пример је управо била Барања која је од Бачке била одвојена реком Дунав преко које није постојала саобраћајна веза.

У стварности је протекло много времена док су нове административне области заживеле. Све до 1927. године на простору Баната, Бачке и Барање истовремено су функционисале администрације нових области и старих жупанија чији се територијални оквири нису подударали. Тако је Барањска жупанија, са центром у Дарди, наставила да функционише, а њени главни задаци били су дефинитивно утврђивање границе са Мађарском, као и збрињавање оптаната и избеглица. Коначно, 1. септембра 1923. године Барањска жупанија прикључена је Бачкој жупанији, која се од тада звала Бачко-барањска жупанија (Палић, 1964, стр. 127–130).

Први попис становништва у Краљевини СХС извршен је 1921. године и, према добијеним подацима, у Барањи је живело укупно 49.452 становника. Од тог броја, Срба је било 6.782, Хрвата 8.822, Мађара 16.638 и Немаца 16.253. Резултати пописа показали су како је словенско становништво било у мањини наспрам Мађара и Немаца, које је држава сматрала нелојалним.

Ово се посебно односило на Мађаре који су живели у пограничном делу. Основни захтев мађарске пропаганде била је измена граница успостављених Тријанонским мировним уговором.¹¹

На територији Барање између два светска рата изведена је аграрна реформа и колонизација. Аграрном реформом били су обухваћени поседи који су имали 300 ха обрадивог или 500 ха земљишта укупно. Намера је била да се земља подели становништву које се бавило земљорадњом, али које није имало своју земљу или је није имало довољно. Првенство приликом доделе земље имали су ратни инвалиди, удовице и сирочад, односно добровољци за ослобођење и уједињење у Краљевину СХС. Такође, субјекти аграрне реформе били су месни аграрни интересенти, сеоске занатлије, добровољци, оптанти и други колонисти. Из аграрне реформе искључена су лица која нису имала југословенско држављанство, што је нарочито било важно у Барањи, где су Мађари и Немци били већина. Удар аграрне реформе осетили су велики поседи који су били у власништву Подравског пољопривредног деоничарског друштва из Дарде, Мађарске аграрне и рентне банке из Будимпеште, грофа Ивана Драшковића, Јена Талиана, Фрање Шпајзера, браће Слајхер, а један мањи део земљишта одузет је и од Државног добра Беље. Добровољци који су колонизовани у Барањи били су пореклом из Црне Горе, Лике и Херцеговине, а највише их је било из околине Гацког, Невесиња и Билеће. На територији Барање они су основали добровољачке колоније Ђурђево Поље, Мајишке Међе, Крчевина, Швајцарница, Жидо Пуста и Угљеш. Организама за спровођење реформе у Барањи посебан проблем представљало је организовање прихвата и смештаја избеглица и оптаната из Мађарске. Овај проблем до краја није решен јер су поједине породице остале без обрадиве земље и куће (Šimončić-Bobetko, 1986, стр. 257–265).

Политички живот Краљевине СХС обележиле су честе парламентарне кризе које су за последицу имале одржавање ванредних избора 1923, 1925. и 1927. године, као и избора за Обласну скупштину Бачке области јануара 1927. године. Барања се на овим изборима налазила у оквирима изборног округа Сомбор. Од српских политичких странака највише гласова добијале су изборне листе Народне радикалне странке, међутим, од избора 1925. године укупно највише гласова добијала је листа Немачке странке захваљујући бројности Немаца. Оно што је заједничко за све изборе јесте да Барања није имала свога представника у Народној скупштини Краљевине СХС.¹²

На изборима који су се одржали 8. фебруара 1925. године у изборном округу Сомбор са Барањом, изборне листе постигле су следеће резултате:

¹¹ Дефинитивни резултати избора становништва од 31. јануара 1921. године (1932). Сарајево: Државна штампарија, стр. 356–359.

¹² Статистика избора народних посланика Краљевине Срба, Хрватиа и Словенаца одржаних 18. марта 1923. (1924). Београд: Народна скупштина Краљевине СХС, стр. 135.

Народна радикална странка (Марко Трифковић) – 25.515, Демократска странка (Љубомир Давидовић) – 2.745, Земљорадничка странка (Јован Јовановић) – 1.231, Социјалдемократска странка (Недељко Дивац) – 2.978, Хрватска пучка странка (Антун Бошњак) – 2.256, Хрватска републиканска сељачка странка (Ђура Валечић) – 2.618, Немачка странка (др Стефан Крафт) – 11.304, Мађарска странка (др Лео Деак) – 2.216 (*Време*, 1925, 10. фебруар, стр. 4).

Последњи парламентарни избори у Краљевини СХС одржали су се 11. септембра 1927. године, а у изборном округу Сомбор са Барањом, изборне листе постигле су следеће резултате: Самостална демократска странка – 3.288, Хрватска сељачка странка – 3.416, Немачка странка – 13.429, Социјалдемократска странка – 1.851, Земљорадничка странка – 1.067, Народна радикална странка (листа Марко Трифковић) – 5.572, Народна радикална странка (листа др Душан Суботић) – 12.376, Буњевачко-шокачка странка – 556, Демократска странка – 5.234 (*Правда*, 1925, 14. септембар, стр. 4).

На изборима који су одржани 23. јануара 1927. године бирани су посланици Обласне скупштине Бачке, а на њима су у Барањи победу однели радикали. Од укупно пет мандата у срезу Батина, освојили су два, а у срезу Дарда три посланичка места (*Време*, 1927, 25. јануар, стр. 1).

На Бадњи дан, 6. јануара 1929. године, краљ Александар I Карађорђевић укинуо је Видовдански устав, распустио Народну скупштину и завео личну власт у држави. Влада је 3. октобра 1929. године усвојила Закон о називу и подели Краљевине на управна подручја. Одредбама тог закона дотадашњи назив државе Краљевина СХС промењен је у Краљевина Југославија, док је државна територија подељена на девет управно-територијалних целина, бановина. Барања је ушла у састав Дунавске бановине, чији се административни центар налазио у Новом Саду. Поред Барање, у Дунавску бановину ушле су Бачка, Банат и Срем, али и Шумадија. За основни принцип исцртавања граница бановина, усвојена је национална превага становништва у којој већину треба да чине Срби, Југословени или Словени, односно православци. То се могло остварити једино ревизијом историјских, етничких, економских и природно географских целина. По том принципу дошло је до издвајања Шумадије из целине Србије и њеног укључивања у Дунавску бановину, чиме је српско и православно становништво постало већинско, наспрам Мађара, Немаца и Румуна који су у великом броју насељавали Војводину (Вајагић, 2009, стр. 128–137).

Према *Алманаху Краљевине Југославије* из 1932. године, срез Батина простирао се на 372 км², имао је 12 општина са 14 насеља у којима је било 4.899 домаћинстава. На територији батинског среза налазиле су се 3 православне цркве, 12 римокатоличких цркава, 2 реформистичке и 1 евангелистичка црква. Укупно је било 26 одељења основне школе, 12 књижница и народних читаоница, односно 6 удружења. Од индустријске производње

радио је 6 млинова и 2 циглане. Срез Дарда простирао се на 842 км², имао је 22 општине са 25 насеља у којима је било 5.708 домаћинстава. У Дарди је радио средњи суд, а на територији среза налазило се 5 православних, 13 римокатоличких, 4 реформистичке, 4 евангелистичке цркве и 1 синагога. Укупно је било 33 одељења основне школе, 12 књижница и народних читаоница, односно 17 удружења. Индустијска производња одвијала се у 5 млинова, 3 циглане, 2 кречане и 1 фабрици, а вашари су се одржавали у Белом Манастиру и Дарди.¹³

У Барањи као делу Дунавске бановине већином је живело становништво католичке вероисповести 35.135 (66,5%), док су православци са 11.314 (21,4%) и евангелисти са 5.745 (10,09%) представљали мањину. Према попису из 1931. године, у Барањи је живело 52.846 становника, од чега је у срезу Батина живело њих 20.872, а у срезу Дарда 31.974. У поређењу са пописом становништва из 1921. године, број православних Срба порастао је за 4.639, што је била последица досељавања колониста и оптаната из Мађарске.¹⁴ Незванични подаци крајем 1939. године показивали су незнатан раст броја становника у Барањи, број православних био је 11.800 (22,1%), римокатолика 35.200 (66%), евангелиста 5.700 (10,7%), осталих 650 (1,2%) од укупно 53.350 становника (Радовановић, 1941, стр. 387–388).

Незадовољство народа резултатима његовог личног режима навели су краља Александра I Карађорђевића да изда Септембарски устав 1931. године, након чега су расписани избори за Народну скупштину. У стварности, парламентаризам није обновљен, а на изборима се гласало између више различитих кандидата које је предлагала влада. Кандидати су морали бити лојални владаревом личном режиму, а по могућности бирали су из редова бивших странака. Тиме је требало заварати бираче како је обновљен парламентаризам. На изборима одржаним 8. новембра 1931. године резултати у барањским срезовима били су следећи: срез Дарда – уписано 9.269, а гласало 7.150 бирача (77,2%). За посланика је са 3.817 гласова изабран др Драгиша Леовац, потпредседник Државног савета Краљевине Југославије,¹⁵ док је његов противкандидат Драган Ђурић добио 3.333 гласа. У срезу Батина било је уписано 6.310 бирача, од којих је гласало 4.369 (69,2%). За посланика је са 1.437 гласова изабран трговац Љубомир Бањац, а за њим су следили Милорад Веселиновић са 1.380, Јован Кашанин са 1.106, др Емил Палић са 341 и Карло Лого са 105 гласова (*Време*, 1931, 10. новембар, стр. 4).

Убиством краља Александра I Карађорђевића, власт у Краљевини Југославији прешла је у руке трочланог Намесништва на челу са кнезом

¹³ *Алманах Краљевине Југославије, IV свеска* (1932). Загреб, стр. 293–294.

¹⁴ *Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. марта 1931. године, књига II: Присушно становништво по вероисповести* (1932). Сарајево: Државна штампарија, стр. 356–359.

¹⁵ Врховни управни суд.

Павлом Карађорђевићем. Намесништво је дозволило обнављање рада до тада забрањених политичких странака, од којих су неке истакле своје изборне листе у оквиру Уједињене опозиције на мајским изборима 1935. године. Носилац листе Уједињене опозиције био је Влатко Мачек, вођа Хрватске сељачке странке (ХСС), а у оквиру ње своје кандидате истакли су Демократска странка, Самостална демократска странка и Савез земљорадника. Своје кандидате истакли су и Југословенски народни покрет Збор Димитрија Љотића, као и листа бившег министра унутрашњих послова Божицара Максимовића. Ови избори протекли су у сенци репресије и притисака на бираче које је спроводио државни апарат преко полиције и среских начелника. У таквој атмосфери у барањским срезovima победу је однела изборна листа на челу са Богољубом Јевтићем, председником владе. У срезу Батина било је уписано 7.118 бирача, а гласало је њих 4.663 (65,08%). За посланика је изабран Милорад Веселиновић пензионер из Сомбора, вршилац дужности жупана Барањске жупаније у периоду од 1920. до 1923. године, док је за његовог заменика изабран Винко Шумановић, индустријалац из Батине. У срезу Дарда уписан је 11.071 бирач, а гласао је 6.631 (59,89%). За посланика је изабран Јован Кашанин¹⁶, адвокат из Дарде, а за његовог заменика Стеван Радић, гостионичар из Дарде.¹⁷

Опште стање у друштву и незадовољство народа довело је до тога да су појединци за своје личне проблеме кривили државу. Један такав случај био је повезан са Барањом, а довео је до трагедије која је уздрмала јавност у Дунавској бановини. Тешко материјално стање и незадовољство због изгубљене службе били су мотиви због којих је општински бележник Павле Павловић Шура, 18. јуна 1937. године, извршио атентат на Светислава Рајића, вршиоца дужности бана.¹⁸ Последње место у коме је атентатор вршио службу општинског бележника било је Барањско Петрово Село, где је на конкурс општински одбор изабрао друго лице. Приликом конкурса, Павле Павловић Шура није био кандидован, а избор новог општинског бележника одобрила

¹⁶ Јован Кашанин (1894–1981) био је адвокат и народни посланик из Батине.

¹⁷ *Сјатајисџика избора народних посланика за Народну скупшћину Краљевине Југославије извршених 5. маја 1935. године* (1938). Београд: Народна скупшћина Краљевине Југославије, стр. 126–127.

¹⁸ Павле Шура (1888–1937) рођен је у месту Дубље (Пољска) у земљорадничкој породици гркокатоличке вере. Избијањем Првог светског рата, као официр, бива послат на Источни фронт, где је заробљен од стране руске војске, после чега 1915. године ступа у редове српских добровољаца. Након завршетка Првог светског рата, уз дозволу власти, променио је своје име у Павле Павловић Шура и прешао у православну веру. У чину капетана, пензионисао се 1924. године. Као добровољац, поседовао је земљу са кућом у Фекетићу, где долази са породицом и добија место општинског бележника у Секићу (Ловћенац), али убрзо бива са службом премештен у Бајшу, где проводи три месеца. Следеће место службе било му је у Барањском Петровом Селу, где је због боловања остао без службе.

је Краљевска банска управа. Начелник среза дарђанског изашао му је у сусрет како га не би лишио материјалних средстава, затраживши 12. јуна 1937. године од Краљевске банске управе да га постави за вршиоца дужности општинског бележника у општини Петловац, која се налазила у истом срезу. Док је чекао акт о постављању, атентатор 16. јуна долази у Нови Сад и одлази у Краљевску банску управу, где је примљен од стране Светислава Рајића, вршиоца дужности бана, који му је обећао место бележника, уз услов да донесе документа о школској квалификацији. Павле Павловић Шура је два дана након ове посете поново дошао у Краљевску банску управу, где му је била скренута пажња да је неопходно да донесе школско уверење, без којег неће бити постављен. Атентатор је остао при ставу да је то непотребно, јер је он као бивши официр имао потребне квалификације. На његово инсистирање био је поново примљен код Светислава Рајића, вршиоца дужности бана. Током њиховог сусрета, који је трајао врло кратко, Павле Павловић Шура потеглао је револвер и испалио два метка у Светислава Рајића, а затим је извршио самоубиство. У тешком стању, вршилац дужности бана пренет је у болницу где је успешно оперисан, након чега се опоравио и вратио својим обавезама (Вајагић, 2016, стр. 219–222).

Последњи избори за Народну скупштину у Краљевини Југославији одржани су децембра 1938. године. Слично као и на претходним, листа кандидата предвођена председником владе Миланом Стојадиновићем уз помоћ државног апарата однела је победу. Листа Уједињене опозиције упркос неравноправним изборним условима добила је велики број гласова. То је Намесништву показало како је народ незадовољан политиком коју је водила владина странка Југословенска радикална заједница. Као и на свим ранијим изборима, владина изборна листа имала је сигурно упориште међу гласачима у Барањи. Као кандидат на листи Југословенске радикалне заједнице, у срезу Батина поново је изабран Милорад Веселиновић, док је у Дарди за посланика изабран Радослав Андрић, кандидат са исте листе, пензионисани потпуковник жандармерије, родом из Мохача, који је живео у Дарди (*Правда*, 1938, 13. децембар, стр. 1).

Незадовољан резултатима и радом Милана Стојадиновића, кнез намесник Павле Карађорђевић срушио је његову владу. Нова влада на челу са Драгишом Цветковићем формирана је 5. фебруара 1939. године и сматрала се привременом. Њен главни задатак био је да оствари споразум са вођством ХСС-а на челу са Влатком Мачеком.¹⁹ Одјек догађаја у Чехословачкој

¹⁹ У владиној декларацији, коју је пред посланике Народне скупштине и Сенаторе изнео председник владе Драгиша Цветковић, 16. фебруара 1939. године, као једно од главних питања било је „сређивање односа у погледима, који већ двадесет година постоје код браће Хрвата на основне проблеме наше државне политике”. Влада је најавила јасну и одлучну политику која је требало да доведе до склапања споразума са Хрватима (*Стиенографске белешке Народне скупштине Краљевине Југославије*, 1939, стр. 76).

пролећа 1939. године наметнуо је кнезу Павлу Карађорђевићу што хитније постизање политичког договора са Хрватима. Начело народног и државног јединства било је одбачено, чиме је интегрално југословенство доживело свој коначан крах. Први разговори између Драгише Цветковића и Влатка Мачека одржани су у Загребу 2. априла 1939. године. Територијални захтеви који су се појавили током разговора убрзо су постали предмет интересовања јавности. Будно пратећи Хрвате у њиховом настојању да се домогну што већих делова Војводине, Акциони одбор Срба у Суботици већ је 19. априла 1939. године упозорио министра просвете Стевана Ђирића, „[...] да се у хрватским круговима проносе гласови како ће цела Бачка и Барања (линијом Бачка Паланка – Кула – Бачка Топола – Суботица), приликом сређивања државноправних односа између Срба и Хрвата, припасти Хрватској [...]” (Кончар, 1991, стр. 66–67). Преговори између Драгише Цветковића и Влатка Мачека окончани су споразумом који је постигнут 23. августа, а потом објављен у јавности 26. августа 1939. године. Споразумом је створена Бановина Хрватска, и то спајањем двеју дотадашњих бановина – Савске и Приморске – и неколицине срезова бановина које су се са њима граничиле. Такође, договорено је да територијални обим Бановине Хрватске није дефинитивно утврђен, већ је остављена могућност да се границе накнадно промене (Вајагић, 2016, стр. 283).

Политичко вођство ХСС-а је током разговора који су претходили споразуму упоредо износило идеју аутономије Војводине, као и могућност њене поделе, развијајући широку активност међу бачко-барањским Буњевцима и Шокцима, чије је хрватство доказивано и наглашавано. Група око др Ђрге Вуковића, сомборског адвоката, изјашњавала се за аутономију Војводине уз осигурање равноправности Срба и Хрвата. Насупрот њима, присталице Јосипа Вуковића Ђида, суботичког сенатора, и Блашка Рајића, римокатоличког свештеника, захтевале су да се Барања и део Бачке са Суботицом припоје Бановини Хрватској (Marković, 2010, стр. 83–85). Међутим, обе групе прихватале су да коначну одлуку препусте Влатку Мачеку. Међу Буњевцима је постојала и струја која је наглашавала своје југословенство и окренутост ка Београду, али ова група није имала већи утицај (Radojević, 1996, стр. 65). Током јесени, 1939. године, Краљевској банској управи Дунавске бановине стизали су извештаји из Барање који су говорили о истицању хрватских застава и пропаганди која је вршена са циљем да се истакне хрватски карактер ове области. Такође, у исто време осниване су подружнице хрватског сељачког просветног и добротворног друштва „Сељачка слога”.²⁰

Културно-просветна организација „Сељачка слога” била је саставни део широког политичко-друштвеног покрета који је био под контролом

²⁰ Архив Војводине, Фонд 126 Краљевска банска управа Дунавске бановине, I опште одељење Пов. каб. бр. 62, 759/1940; II управно одељење 56824, 57939, 74863/1939.

ХСС-а. Организација је настала у периоду пре завођења личне власти краља Александра I Карађорђевића и имала је преко 200 месних огранака. У периоду после 1935. године, организација „Сељачка слога” ширила је идеологију која се темељила на вери да само сељаштво чува изворну хрватску културу и да само оно може бити гарант опстанка хрватског народа. До оснивања Бановине Хрватске, власти нису дозволиле формирање месних огранака „Сељачке слоге” у Барањи. Тако је збор у Белом Манастиру 1937. године био отказан „због сигурности и јавног поретка”, а у Гајићу је исте године збор отказан због наводне појаве сточних болести слинавке и шапа. Било је случајева да жандармерија није дозвољавала члановима „Сељачке слоге” из Барање да отпутују на зборове који су били организовани у суседним местима (Leček, 2002, стр. 325–326, 328; Miškulin i Petrović Leš, 2022, стр. 568). До промене стања по питању постојања месних огранака „Сељачке слоге” у Барањи долази током 1939. године када се они оснивају на зборовима који су одржани у Гајићу, Барањском Петровом Селу, Торјанцима, Браћином Врху, Топољу и Дражу (Leček, 2003, стр. 387).

Убрзо потом, као реакција на активности ХСС-а, дошло је до организовања српског народа преко Српског културног клуба (СКК). У многим местима на северу Бачке, у Барањи и Срему формирали су се крајем 1939. и почетком 1940. године пододбори СКК-а (Марковић и Бесермењи, 2010, стр. 333; Марковић, 2020, стр. 384–385). Један од највећих скупова у организацији СКК-а одржао се у Сомбору 11. фебруара 1940. године, где је деловао један од најактивнијих пододбора. Сабор је окупио око 600 делегата из срезова Дарда, Батина, Бачка Паланка, Кула, Озаци и Апатин. Најзапаженији говор имао је др Алекса Ивић, професор Правног факултета у Суботици. Говорећи о прошлости Војводине, истакао је то да је она увек била српска, а не хрватска територија и истакао потребу окупљања Срба и јединства Војводине (Шимуновић, 1999, стр. 136; Марковић, 2020, стр. 389–390). У пролеће, 1940. године, Други светски рат у Европи добио је на интензитету, а, као последица тога, политички живот у Краљевини Југославији је утихнуо. Самим тим, решење питања поделе Војводине по којој би Барања и делови Бачке ушли у састав Бановине Хрватске остављено је за нека друга времена.

Избијањем Априлског рата 1941. године и брзим поразом војске Краљевине Југославије, територија југословенске државе постала је предмет поделе између Немачке и њених савезница. Територија Барање је у тој подели, заједно са Бачком, окупирана од стране Мађарске. Заведен је строги окупациони режим ког су карактерисали денационализација и искоришћавање економских потенцијала заузете територије. Југословенски део Барање административно је био прикључен мађарској жупанији Барања са центром у Печују.

Закључак

Окончањем Првог светског рата дошло је до стварања нових држава у Европи које су изникле на рушевинама некада моћних царстава. Између нових држава отворен је низ питања везаних за међусобну поделу граничних територија. Једно од тих питања односило се на поделу територије Барање између Краљевине СХС и Мађарске. Спорно питање решено је међународном арбитражом на Версајској мировној конференцији. Тријанонским мировним уговором територија Барање већински је припала Мађарској, а њен мањи јужни део ушао је у састав Краљевине СХС. Барања је у међуратном периоду административно била део Бачке области, и то до 1929. године, а затим је ушла у састав Дунавске бановине. Насеља Барање била су подељена између два среза Батине и Дарде. Барања је у новој држави била на периферији, слабо повезана са административним центром у Новом Саду, са већинским мађарским и немачким становништвом према коме власти нису имале поверења. Ово неповерење нарочито је било испољено према мађарском становништву, пошто је њихова матична држава наступала ревизионистички, јер је стално захтевала да јој се врате одузете територије у Бачкој, Барањи и Банату. Пошто Срби и Хрвати изборним законима нису били већинско становништво у Барањи, ова област контролисала се тако да су посланици бирани увек са владине листе или између кандидата странке која је била на власти. Барања није имала јаку политичку фигуру која би својим утицајем могла нешто више постићи у централизованом систему државне управе. Главна привредна делатност била је пољопривреда, док су индустријски капацитети били углавном оријентисани на прехрамбену производњу. У пољопривредној производњи предњачило је државно добро Беље, чији су се производни погони и земљиште налазили у Барањи. Након споразума Цветковић–Мачек 1939. године отворено је питање прикључења Барање новоствореној Бановини Хрватској.

Неодјављени извори

Архив Војводине Нови Сад

Фонд 126 Краљевска банска управа Дунавске бановине

Одјављени извори

Алманах Краљевине Југославије, IV свеска. (1932). Загреб.

Дефинитивни резултати и опис становништва од 31. јануара 1921. године. (1932).

Сарајево: Државна штампарија.

- Дефинитивни резултати пописа становништва од 31. марта 1931. године*, књ. II. *Присујно становништво по вероисповести*. (1938). Београд: Државна штампарија.
- Историјски преглед избора народних посланика за Уставотворну скупштину, извршених на дан 28. новембра 1920. године*. (1921). Београд: Уставотворна скупштина.
- Историјска избора народних посланика Краљевине Срба, Хрватиа и Словенаца одржаних 18. марта 1923. године*. (1924). Београд: Народна скупштина Краљевине СХС.
- Историјска избора народних посланика за Народну скупштину Краљевине Југославије извршених 5. маја 1935. године*. (1938). Београд: Народна скупштина Краљевине Југославије.
- Сцене графске делешке Народне скупштине Краљевине Југославије*. (1939). Београд: Народна скупштина Краљевине Југославије.

Штампа

- Барањски гласник*, 5. децембар 1920; 12. децембар 1920.
- Време*, 10. фебруар 1925; 25. јануар 1927; 10. новембар 1931.
- Правда*, 26. август 1921; 27. август 1921; 14. септембар 1925; 13. децембар 1938.
- Службене новине Краљевине Срба, Хрватиа и Словенаца*, 28. април 1922.

Литература

- Вајагић, П. (2009). *Формирање Дунавске бановине. Споменица Историјског архива „Срем”*, 8, 128–145.
- Вајагић, П. (2016). *Банови Дунавске бановине*. Нови Сад: Академска књига.
- Вајагић, П. (2017). Будимска епархија и очување културно историјског наслеђа Срба у Републици Мађарској. У: В. Голубовић и Б. Ђорђевић (ур.), *Очување и заштитна културно-историјског наслеђа Србије у иностранству*, зборник (стр. 88–107). Београд: Институт за међународну политику и привреду.
- Вајагић, П. (2018). Улазак српске српске војске у Војводину новембра 1918. године. *Војно дело*, 70 (2), 559–577.
- Кончар, Р. (1991). Споразум Цветковић–Мачек и Војводина. *Зборник Матице српске за историју*, 44, 65–92.
- Маловић, Г. (2001). Оптирање и исељавање Срба у Мађарској 1920–1931. *Архив: часопис Архива Југославије*, 2 (2), 215–232.
- Маловић, Г. (2007). Оптирање српске и мађарске мањине између два светска рата. У: З. Ђере (ур.), *Српско-мађарски односи кроз историју*, зборник (стр. 367–389). Нови Сад: Филозофски факултет.
- Маловић, Г. (2010). *Сеоба у матицу, оштрирање Срба у Мађарској 1920–1931*. Књига 1. Нови Сад – Будимпешта: Матица српска – Самоуправа Срба у Мађарској.
- Марковић, С. (2020). *Од присаједињења до прекрајања: Војводина у Краљевини СХС/Југославији 1918–1941*. Нови Сад: Архив Војводине.

- Марковић, С. и Бесермењи, С. (2010). Однос Српског културног клуба према структури становништва Војводине. *Зборник Мајице српске за друшћивене науке*, 131, 329–337.
- Михалцић, С. (1937). *Барања: од најстаријих времена до данас*. Нови Сад: Штампарија Дунавске бановине.
- Његован, Д. (1993). *Присаједињење Срема, Банатиа, Бачке и Барање Србији 1918*. Нови Сад: Музеј Војводине.
- Његован, Д. (1995). Присаједињење Барање Србији 1918. У: Д. Његован (ур.), *Барања српска земља: зборник* (стр. 63–84). Бели Манастир: Извршни савет Скупштине општине.
- Палић, М. (1964). Преглед административно територијалних промена у Војводини: 1918–1941. *Зборник за друшћивене науке*, 38, 125–162.
- Радовановић, М. (1941). Становништво Дунавске бановине. *Српски књижевни гласник*, LXII (5), 384–389.
- Хорват, А. (2013). *Барања: 1918–1922*. Нови Сад: Прометеј – Мало историјско друштво Нови Сад.
- Шимуновић, Б. (1999). Национална мисија Матице српске у време стварања Бановине Хрватске. *Зборник Мајице српске за историју*, 59–60, 125–137.
- Horvat, A. (2014). Promjena imena naselja u Baranji 1922. godine. *Scrinia Slavonica*, 14, 235–251.
- Hrabak, B. (1992). Ustanovljavanje jugoslovenske granice u Baranji 1919–1920. godine. *Istorija 20. veka: časopis Instituta za savremenu istoriju*, 10 (1–2), 51–60.
- Leček, S. (2002). Ustrojavanje Seljačke Sloge u Slavoniji, Srijemu i Baranji (1925–1941). *Scrinia Slavonica*, 2, 325–352.
- Leček, S. (2003). Djelovanje Seljačke Sloge u Slavoniji, Srijemu i Baranji (1925–1941). *Scrinia Slavonica*, 3, 336–390.
- Marković, S. (2010). *Politički život Bunjevaca Vojvodine u Kraljevini SHS – Jugoslaviji 1918–1941. godine*. Subotica: Bunjevački informativni centar.
- Mesaroš, Š. (1981). *Položaj Mađara u Vojvodini: 1918–1929*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Institut za istoriju.
- Mitrović, A. (1975). *Razgraničenje Jugoslavije sa Mađarskom i Rumunijom: 1919–1920 – prilog proučavanju jugoslovenske politike na Konferenciji mira u Parizu*. Novi Sad: Institut za izučavanje istorije Vojvodine.
- Miškuljin, I. i Petrović Leš, T. (2022). U nevremenu: moderna povijest Slavonije, Srijema i Baranje. У: S. Leček (ur.), *Prijelomna vremena: hrvatske zemlje nakon 1918. godine*, zbornik (str. 559–603). Zagreb: Matica hrvatska.
- Radojević, M. (1996). Srpsko-hrvatski spor oko Vojvodine 1918–1941. *Istorija 20. veka: časopis Instituta za savremenu istoriju*, 14 (2), 39–73.
- Šimončić-Bobetko, Z. (1986). Agrarna reforma i kolonizacija na području Baranje u međuratnom razdoblju (1919–1941). У: D. Čalić (ur.), *Tri stoljeća Belja*, zbornik (str. 257–265). Osijek: Poljoprivredni industrijski kombinat Darda.

Predrag M. VAJAGIĆ

The Ministry of Education of the Republic of Serbia
The School Administration of Novi Sad
Novi Sad (Serbia)

Baranya Between the Two World Wars—Political Review

Summary

With the end of World War I, new states were created in Europe that emerged on the ruins of once powerful empires. Certain issues have arisen between the new states related to the mutual division of border territories. One of these issues was the division of the territory of Baranya between the Kingdom of SHS and Hungary. The issue was settled by international arbitration at the Versailles Peace Conference. By the Treaty of Trianon, the territory of Baranya belonged to Hungary for the most part, with its smaller southern part included in the Kingdom of SHS. During the interwar period, Baranya was administratively part of the Bačka area until 1929, then it became a part of the Danube Banovina. The settlements of Baranya were divided between two sections of Batina and Darda. Baranya was on the outskirts of the new state, poorly connected to the administrative center in Novi Sad, with a majority of Hungarian and German populations who were not trusted by the authorities. This distrust was especially manifested against the Hungarian population as their home country acted revisionist, as it constantly demanded that the confiscated territories in Bačka, Baranya, and Banat be returned to them. As Serbs and Croats were not the majority population in Baranya's electoral laws, this area was controlled so that deputies were always elected from the government list, or from among the candidates of a party in power. Baranya did not have a strong political figure who, through their influence, could achieve something more in the centralized state administration system. The main economic activity was agriculture, while industrial capacities were mainly oriented to food production. Agricultural production was dominated by the Belje state property, whose production facilities and land were located in Baranya. After the 1939 Cvetković-Maček agreement, the issue of joining Baranya to the newly created Banovina Croatia was opened.

Keywords: Baranya; Batina; Darda; elections; Banovina Croatia.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторско-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).